

Българските вестници между агонията и ренесанса – нагласи, навици и очаквания на аудиторията

Калин Калинов

Резюме:

Един от значимите дебати в сферата на публичната дипломация в последните години е свързан с позиционирането на неправителствените организации в парадигмата на това поле. Повечето автори защитават една от двете коренно противоположни гледни точки. За част от изследователите неправителствените организации са в състояние да бъдат равноправен участник и да се борят за собствени политики, а според други те са единствено инструмент за комуникация с определен сегмент от аудиторията. Настоящото изследване се стреми към детайлно представяне на двете теоретични постановки, както и точките на колизия между тях. Впоследствие са очертани и потенциални направления за провеждане на бъдещи емпирични изследвания, чрез които да се очертае по-ясно ролята на неправителствените организации в съвременната публична дипломация. Публикацията е част от проекта „Измерения и трансформации на дигиталната публична дипломация: Дефиниране на полето, комуникационни канали, заинтересовани страни и измерване на ефективност“, финансирана от Национална програма „Млади учени и постдокторанти“ 2021.

Ключови думи:

публична дипломация, неправителствени организации, дигитална дипломация, теоретичен обзор, международни отношения

Увод

Публичната дипломация не е нова дисциплина нито в практиката, нито в академичните среди. Основата ѝ е поставена още в средата на XX век от Едмънд Гълиън, който по това време е декан на Департамента по право и дипломация в Университета Туфтс. През 1965 година към департамента бива основан Център по публична дипломация. Самият феномен обаче датира от много по-рано. Някои изследователи посочват, че първите записани примери в сферата могат да бъдат проследени до близо три хиляди години назад, когато асирийският предводител Рабшакех се обръща към хората в Йерусалим и ги приканва да се предадат (Коен 2013). Това се случва при обсадата на града през 701 год. пр. Хр. и макар примерът да е спорен, то е очевидно, че активното комуникиране на външнополитически цели и приоритети не е новост на международната сцена.

Логично концептуализирането на полето се случва на значително по-късен етап. Самият термин „публична дипломация“ започва да добива популярност след средата на XX век като се възприема за своеобразна еволюция или ребрандиране на класическата, но по онова време добила негативна конотация, пропаганда. Според Къл понятието среща широка подкрепа, защото е крайно необходимо да се намери подходяща терминология,

върху която да бъдат развивани нови и отговарящи на търсенията на тогавашната аудитория значения (Къл 2009).

Класическата еднопосочна комуникация е изключително полезна и широко използвана от всички страни по време на Първата и Втората световна война. Пропагандата по онова време е в разцвета си като комуникационен подход. Като всяка технология и тя е неутрална по своята същност, но може да бъде използвана и за неморални цели (Христов 2008). Успехът в нейното прилагане на нацистка Германия и Съветския съюз създава негативни конотации обвързани с термина в Западния свят.

Врагът е „важна част от всяка стратегическа идея“ (Христов 2014). За да съществуваме и да бъдем обособени като общество е важно да разграничим себе си от останалите. Комуникационните успехи на нацистка Германия и Съветския съюз принуждават Запада даzakлейми пропагандата като неетичен инструмент за въздействие, който използват враговете. Това обаче не води до отпадане на необходимостта от комуникиране на външната политика на дадена страна с останалия свят. Именно в резултат на тези процеси се появява и публичната дипломация като феномен. Някои автори дори и към днешна дата приравняват понятието „публична дипломация“ на пропаганда в своите разработки (Беридж, Джеймс 2003). И макар в началото двете да са неразривно обвързани, постепенно публичната дипломация се отделя и еволюира, използвайки все по-малко еднопосочна комуникация и „мегафон“ и търсейки все повече двупосочност и диалог.

Калинов дава следното определение за феномена: *„Публичната дипломация е всяка комуникация, която е насочена към широка публика и е свързана с постигането на политическа цел с международен характер“* (Калинов 2021: 88).

Това определение акцентира върху няколко аспекта, на които е редно да обърнем внимание преди да направим опит за позициониране на неправителствените организации в парадигмата. Първият от тях е идеята за дефинирането на публичната дипломация като форма на масова комуникация. Повечето от изследователите и практиците в сферата биха подкрепили такъв подход. В самата дефиниция обаче липсва ясно разграничение на вътрешни и външни публикации, което е пряк резултат от силно дигитализираната съвременна действителност. Днес не е възможно да се изпращат различни съобщения към различни целеви аудитории. Изключено е и да бъдат таргетирани само външни публикации, тъй като благодарение на интернет и социалните мрежи информацията неизменно ще бъде достъпна и до гражданите на конкретната страна.

Това до голяма степен обезсмисля Акта Смит-Мунд, който е основополагащ за американската публична дипломация и често бива разглеждан като една от първите нормативни рамки на феномена (Мецгар 2012). Според този документ американското правителство не може да насочва този тип комуникационни техники към собствения си народ. Макар идеята да е благородна, приложенията ѝ към днешния момент остават силно под въпрос.

Ако обърнем поглед към историята, ще забележим, че технологичните промени много често водят и до еволюция на социалните норми. Дигитализацията и глобализацията повлияват сериозно върху публичната дипломация като все повече изследователи разглеждат и концепцията за „дигитална публична дипломация“ (Бьола, Джианг 2015; Манор 2017). Тези изменения в полето резултират в появата на цяла нова парадигма, която е условно наречена „нова публична дипломация“ и ще бъде детайлно разгледана в следващите части като контрапункт на класическите прочити в областта (Мелисен 2011).

Методология

Настоящото изследване следва да бъде разглеждано като отправна точка за по-задълбочени и широкомащабни проучвания в направлението. В методологически план то се базира на широк теоретичен обзор (*desk research*). Разглеждани са най-цитираните автори, които защитават двете противоположни позиции по отношение на ролята на неправителствените организации в съвременната публична дипломация. Гледните им точки биват съпоставени и подложени на критичен анализ.

Преди да преминем към дискусията обаче е редно да отбележим и ограниченията на настоящата разработка. На първо място поради лимитирания финансов и оперативен капацитет, изследването не може да обхване абсолютно всички източници по темата. Затова е селектирана извадка от публикации чрез използване на системите за търсене във водещите академични бази данни. Изследователят е работил с първични и вторични източници до момента на насищане, при който получената информация започва да се повтаря с вече индексирани такива.

Второто сериозно ограничение, което трябва да бъде очертано е свързано с еволюцията на феномена. Публичната дипломация непрестанно се развива. Това води до изменения както в практиката, така и в теоретичното концептуализиране на феномена. Като резултат от това е необходимо да отбележим, че настоящото изследване е проведено в конкретен момент и основно в западноевропейските и англоезичните публикации по темата. Разглеждането на феномена в друг темпорален или пространствен контекст, както и обхващането на различни научни школи вероятно би резултирало в допълнения или изменения на достигнатите изводи.

Класическа срещу „нова“ публична дипломация в контекста на неправителствените организации

Вече отбелязахме, че ролята на неправителствените организации в съвременната публична дипломация е обект на сериозни дебати сред академичните среди, но също така и сред практиците в сферата. Въпросът е точка на остро противопоставяне между класическата школа в областта и предложената от някои автори нова парадигма. Традиционалистите в сферата се придържат повече към идеите, залегнали в самото начало от еволюцията на феномена и споменатия по-рано Акт Смит-Мунд. Те не разглеждат неправителствените формации, независимо дали говорим за юридически лица или неформални групи, като потенциални действащи лица на сцената на публичната дипломация. За тях тези структури

са по-скоро проводници на съобщенията и инструменти за постигане на стратегическите цели от страна на националните правителства или интернационалните организации като ООН, НАТО и др.

Новата публична дипломация разглежда неправителствените организации по коренно различен начин. Тя признава тяхната възможност да формират политики, да пренасочват обществения дебат по дадена тема и да бъдат пълноправни действащи лица на международната сцена (Мелисен 2005; Риордан 2005; Райнхард 2009). Като основни аргументи авторите посочват, че значението на някои големи НПО-та с интернационален характер е по-голямо в обществения диалог от това на много правителства. Примери за такива са Лекарите без граници, Грийнпийс, Каритас, Чатъм Хаус, WWF и други.

Важно е да споменем, че такъв тип диалог може да се води освен с учредени юридически лица като фондации и сдружения, така и с неформални структури. Пример за вторите могат да бъдат терористични организации или друг тип подобни обединения (Калинов 2015). Според Уайзман това явление може да се определи като „полилатерализъм“ (Уайзман 2004: 41). В същината си то представлява установяването на официални дипломатически отношения между неправителствена организация и поне една официална структура, независимо дали говорим за национално правителство или интернационално обединение. Ронфелд и Аркуила допускат, че структури извън държавите стават по-значими на международната сцена и „естеството на световната политика става все по-малко центрирано около държавата“ (Ронфелд, Аркуила 2009: 353).

Любопитна е ситуацията и по отношение на автономни области, които понастоящем са част от друга държава. Те също развиват дипломатически инициативи в търсене на диалог и възможност за еманципация, както и по-добро очертаване на собствената си идентичност. Интересен пример в това отношение е Кюрдистан и борбата им за независимост. В рамките на тази дългосрочна инициатива кюрдите са в непрестанна комуникация със САЩ, Русия и дори Иран, а неотдавна взеха решаващо участие в борбата с ИДИЛ в северната част на Ирак, където изпратиха паравоенни формирования. Палестина като неформална структура още през 70-те години на XX век успява да установи дипломатически отношения с повече страни, отколкото официално легитимният Израел. Това се случва въпреки терористичните атаки, които са пряко обвързани със структурата още тогава.

Очевидно е, че автономните области могат да имат пряко влияние върху международната политическа сцена. Примерите с Кюрдистан и Палестина са само част от множество подобни случаи. Трябва обаче да отбележим, че когато говорим за автономна област, обикновено има легитимно избрана местна власт, която според ситуацията може да бъде дори правителство. В този контекст, идеята за легитимиране на автономни области на международната сцена е много по-приемлива за общността. Целта на настоящата разработка е да установи възможността на неправителствени организации да участват пълноправно в диалога, което очевидно не може да бъде аргументирано единствено чрез вече разгледаните примери с автономииите.

Гилбоа е един от авторите, които разграничават двете позиции ясно, посочвайки публичната дипломация като феномен ръководен единствено от държавите, а „новата публична дипломация“ като форма на диалог, в която активно участие имат и неправителствените организации (Гилбоа 2015: 4). Авторът очертава различни типове структури, които спадат към вторите. Сред тях са сдружения, фондации, международни корпорации, глобални медийни мрежи, терористични организации и дори известни личности. Приемайки тази широка дефиниция на понятието, можем да обърнем внимание дали тези видове структури могат да бъдат равноправни участници в международния диалог.

Вероятно най-спорна би била позицията по отношение на терористичните организации. Неслучайно правителствата често имат политиката да не преговарят с терористи. Желанието им е именно да не ги легитимират като фактори в обществения живот. Гришам обаче посочва, че интеракцията с формирования, използващи насилие си заслужава, защото чрез нея могат да бъдат пренасочени техните усилия и ресурси към търсене на диалог „чрез урна, а не чрез пистолет“ (Гришам 2014: 3). Позицията на автора среща подкрепа и в някои практически проявления на феномена.

Такъв например е случаят с ИРА. Те преустановяват своята дейност в Ирландия през 1997 година благодарение на това, че политическото им крило, партията Sinn Fein, е допуснато като участник в преговорите за мир в Северна Ирландия. Този тип легитимация за тях е достатъчна, за да спрат да виждат ситуацията си като безизходна и да почувстват, че имат възможност за реално участие в политическия диалог. През 2005 година следва разоръжаването на структурата, което се случва под международно наблюдение. Любопитен момент е и срещата на Мартин Макгинес, бивш командир от ИРА и по онова време депутат от Sinn Fein в парламента на Северна Ирландия, с Кралица Елизабет II, която е олицетворение на враговете на бившата терористична организация. Това е един от множество примери, които доказват, че диалогът дори с проповядващи насилие организации може да бъде решение, защото е форма на възобновяване на комуникацията. В същото време е повече от сигурно, че този подход не винаги е лесен за постигане и при всички случаи трябва да се провежда като се избягва абсолютното легитимиране на конкретната структура и на тероризма като комуникационна стратегия.

Редно е да отбележим, че международният диалог има и своите специфични особености по отношение на форми на изразяване. Ефимова е сред авторите, които изследват процесите на интелектуализация и демократизация на речта, които несъмнено протичат и в сферата на публичната дипломация (Ефимова 2017). Всяка организация, която желае да участва в такъв тип инициатива, е редно да се съобразява със съществуващите към конкретния момент стандарти. Карапенчев посочва, че доминацията на дигиталната комуникация в нашето съвремие води до необходимост от кратки, ясно сегментирани и хипертекстуални текстове (Карапенчев 2019).

Връщайки се към дефиницията на Гилбоа забелязваме, че според него известните личности също могат да бъдат действащи лица на международната сцена. Някои други изследователи стигат дори по-далеч като отбелязват, че всеки индивид може да бъде

директен участник в процеса. Те виждат това като пряк резултат от появата на новите технологии, социалните мрежи и глобализацията, включително приемайки възможността на конкретния човек да се еманципира от националното правителство (Хокинг 2005: 32). В исторически контекст активното участие на гражданите бива приветствано в инициативите в полето на публичната дипломация. Още през 1956 год. в Белия дом бива проведена първата Конференция по гражданска дипломация. Мюлер дефинира понятието по следния начин: „гражданска дипломация е концепцията, че всеки гражданин има правото и дори задължението да подпомага външната политика на САЩ с всяко ръкостискане“ (Мюлер 2009: 102). Според други изследователи гражданите-дипломати имат все по-съществено участие в международния диалог (Вибер, Ким 2015).

Очевидно идеята за гражданска дипломация среща сериозна подкрепа в академичната общност. Резонен е въпросът, до колко тези хора са реални участници в международния диалог или са единствено проводници на стратегически конструираната комуникация на дадено национално правителство. От юридическа гледна точка действията на даден индивид нямат стойност по отношение на цялата държава, освен ако същият не е легитимно избран като част от нейното управление. Желанието на граждани да подпомагат дипломатическите мисии на своите страни е похвално и несъмнено може да бъде изключително ценно. Те са безусловно чудесен мост за провеждане на таргетирани съобщения. Когато говорим обаче за стратегическо позициониране в дипломатически план, то неизменно трябва да обвържем същото с идеята за легитимност. Една личност не може и не бива да бъде възприемана като представител на дадена страна или международна организация от държави. Единственото изключение е, когато става въпрос за официални делегати в дипломатическите мисии, които биват изпратени от легитимно избрано правителство. Във всички останали случаи подкрепата на гражданите е от решаващо значение, но липсват основополагащи фактори за допускането на лицата като равноправни участници в международния диалог.

Друг съществен елемент от дебата е възможността на международни частни корпорации да участват като пълноправни действащи лица в обществения диалог, формирайки самостоятелна позиция по теми от публичния дневен ред. Такъв тип комуникация несъмнено би била от полза за тях, защото може да защити конкретни техни интереси. Трябва обаче отново да разграничим легитимни представители на демократично избрано правителство и структури, при които водещ е частният интерес на акционерите. Една от най-цитираните позиции по темата е на Брус Грегъри, дългогодишен изследовател в сферата на публичната дипломация, който заявява:

„Корпоративните и неправителствени организации са отговорни на първо място спрямо частните интереси на своите акционери, членове, поддръжници и източници на финансиране. За разлика от тях, дипломатическите лица отговарят за цялостния публичен интерес“ (Грегъри 2015: 9).

Тази позиция до голяма степен се явява обобщение на вече разгледаните казуси. Тя е еманация на възможностите и проблемите пред корпорациите и неправителствените организации за включването им като равноправен участник в международния диалог.

Сходни позиции са изразени и при проведени анонимни интервюта с експерти, които управляват инициативи от сферата на публичната дипломация за правителствата на Кралство Нидерландия и Финландия.

„Неправителствените структури нямат правото да го правят. Разбира се, че действията на всеки индивид влияят върху възприятията за дадена държава. Но ние имаме право да защитаваме собствените си интереси. Не бих казал, че отделен индивид има правото да провежда публична дипломация. Дейностите, с които се занимаваме таргетира неправителствени организации, университети, тинк танкове и други... Но държавата трябва да се справя със задълженията си, а не да ги прехвърля на неправителствени структури“ (Калинов 2021: 152).

„Неправителствените структури са много важни за имиджа на дадена страна и брандирането ѝ, но дипломацията е за външните министерства и дипломатите“ (Ibid.).

Представяйки и позициите на практики от сферата, можем да приемем, че широкият теоретичен обзор, към който настоящата публикация се стреми, за успешно завършен. Разгледани бяха гледните точки на изследователи по отношение на участието на различни форми на неправителствени организации в международния диалог. Бяха представени както възможностите за включване на фондации и сдружения, така и по-нестандартните случаи свързани с неформални групировки, включително терористични такива, и дори отделни граждани. Разгледана бе позицията и на автономните региони в международния диалог, които несъмнено са в специфична ситуация и имат по-значими възможности за оказване на въздействие. Като каква обаче се очертава ролята на неправителствените организации в публичната дипломация?

Заклучение

Въпреки множеството привърженици на „новата публична дипломация“ и активното участие на неправителствени организации в международния диалог, трудно можем да приемем, че те са равноправни действащи лица. Причината е, че при огромната част от тях има липса на легитимност. Те не са демократично избрани от дадена част от населението. Хората, които ги управляват са назначени на своите позиции или избрани единствено от членовете на самата организация. Като резултат те следва да защитават субективните интереси на структурата, а не цялата общественост. Именно това прави невъзможно пълното легитимиране на неправителствени организации на международната сцена – защитата на частния пред широкия обществен интерес.

Независимо дали говорим за фондации, сдружения, корпорации или дори индивиди, тези структури или личности могат да имат активно участие в публичната дипломация на дадена страна или международна организация. Макар да не могат самостоятелно да формират стратегически комуникационни цели в сферата, те са в състояние да участват активно в дебатите при тяхното изграждане. Нещо повече, неправителствените организации могат да имат инструментално значение за успешното им постигане. Често тези структури имат значителен брой верни последователи, върху които оказват

убеждаващо въздействие чрез своите действия и защитаваните от тях позиции. Значението на неправителствените организации за съвременната публична дипломация е несъмнено. То е още една индикация за безусловната необходимост от широк диалог при определянето на международни стратегически комуникационни цели.

Настоящата разработка е само първа стъпка на теоретичен обзор в разглежданата сфера. Евентуални бъдещи изследвания, които се фокусират повече върху емпирията и разглеждат конкретни примери от практиката могат да бъдат от полза за по-ясното очертаване на границите на полето. Въпреки това настоящата статия може да послужи като отлична отправна точка за изследователи и практики в техните търсения по темата.

Библиография

Беридж, Джеймс 2003: Berridge, G. and James, A. *A Dictionary of Diplomacy*. 2nd edn. London: Palgrave Macmillan, 2003.

Бьола, Джианг 2015: Bjola, C. and Jiang, L. 'Social media and public diplomacy: a comparative analysis of the digital diplomatic strategies of the EU, US and Japan in China', in Bjola, C. and Holmes, M. (eds) *Digital diplomacy: theory and practice*. New York: Routledge, pp. 71–89, 2015.

Вибер, Ким 2015: Vibber, K. and Kim, J.-N. 'Diplomacy in a Globalized World: Focusing Internally to Build Relationships Externally', in Golan, G. J., Yang, S.-U., and Kinsey, D. F. (eds) *International Public Relations and Public Diplomacy: Communication and Engagement*. New York: Peter Lang Publishing, pp. 131–146, 2015.

Гилбоа 2015: Gilboa, E. 'Public Diplomacy', *The International Encyclopedia of Political Communication*, 2015. doi: 10.1002/9781118541555.wbiepc232.

Грегъри 2015: Gregory, B. 'Mapping Boundaries in Diplomacy's Public Dimension', *The Hague Journal of Diplomacy*, pp. 1–25, 2015. doi: 10.1163/1871191X-12341317.

Гришам 2014: Grisham, K. E. 'Surviving the Struggle: Engagement and the Transformation of Violent Non-state Actors', *Public Diplomacy Magazine*, pp. 1–6, 2014.

Ефтимова 2017: Ефтимова, А. 'Брюкселски новогovor или популизъм?', *Медии и език*, (1), 2017. Available at: <http://medialinguistics.com/2017/05/03/355/>

Калинов 2015: Калинов, К. 'Тероризмът като форма на комуникация', *Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Онлайн издание за изследвания, анализи, критика*, 2015. Available at: <https://www.newmedia21.eu/analizi/terorizmat-kato-forma-na-komunikatsiya/>.

Калинов 2021: Калинов, К. *Публична дипломация и тероризъм*. София: УИ 'Св. Климент Охридски', 2021.

Карапенчев 2019: Карапенчев, Й. 'Тенденции в създаването на прессъобщения за новите медии', *Медии и език*, (6), 2019. Available at: <http://medialinguistics.com/2019/10/12/copywriting-tendencies/>

Коен 2013: Cohen, R. 'Diplomacy Through the Ages', in Kerr, P. and Wiseman, G. (eds) *Diplomacy in a Globalizing World: Theories and Practices*. Oxford: Oxford University Press, 2013.

Къл 2009: Cull, N. J. 'Public Diplomacy before Gullion: The Evolution of a Phrase', in Show, N. and Taylor, P. M. (eds) *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York: Routledge, pp. 19–23, 2009.

- Манор 2017:** Manor, I. ‘America’s selfie – Three years later’, *Place Branding and Public Diplomacy*, 2017. doi: 10.1057/s41254-017-0060-z.
- Мелисен 2005:** Melissen, J. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Edited by J. Melissen. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2005.
- Мелисен 2011:** Melissen, J. *Beyond the New Public Diplomacy*. The Hague: Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’, 2011.
- Мецгар 2012:** Metzgar, E. T. ‘Public Diplomacy, Smith-Mundt and the American Public and the American Public’, *Communication Law and Policy*, 17(1), pp. 67–101, 2012. doi: 10.1080/10811680.2012.633807.
- Мюлер 2009:** Mueller, S. ‘The Nexus of U.S. Public Diplomacy and Citizen Diplomacy’, in Show, N. and Taylor, P. M. (eds) *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York: Routledge, pp. 101–107, 2009.
- Райнхард 2009:** Reinhard, K. ‘American Business and Its Role in Public Diplomacy’, in Show, N. and Taylor, P. M. (eds) *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York: Routledge, pp. 195–200, 2009.
- Риордан 2005:** Riordan, S. ‘Dialogue-based Public Diplomacy: a New Foreign Policy Paradigm?’, in Melissen, J. (ed.) *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. New York and London: Palgrave Macmillan, pp. 180–195, 2005.
- Ронфелд, Аркила 2009:** Ronfeldt, D. and Arquilla, J. ‘Noopolitik: A New Paradigm for Public Diplomacy’, in Show, N. and Taylor, P. M. (eds) *Routledge Handbook of Public Diplomacy*. New York: Routledge, pp. 352–365, 2009.
- Уайзман 2004:** Wiseman, G. ‘“Polyilateralism” and New Modes of Global Dialogue’, in Jonsson, C. and Langhorne, R. (eds) *Diplomacy, vol. III*. London: Sage, pp. 36–57, 2004.
- Хокинг 2005:** Hocking, B. ‘Rethinking the “New” Public Diplomacy’, in Melissen, J. (ed.) *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. New York and London: Palgrave Macmillan, pp. 28–45, 2005.
- Христов 2008:** Христов, Ч. *Убеждаване и влияние*. София: Сиела, 2008.
- Христов 2014:** Христов, Ч. ‘Универсалният враг’, *Newmedia21.eu. Медиите на 21 век: Онлайн издание за изследвания, анализи, критика*, 2014. Available at: <http://www.newmedia21.eu/analizi/universalniyat-vrag/>.

The Role of Non-Governmental Organizations in Public Diplomacy

Chief Asst. Prof. Kalin Kalinov

Faculty of Journalism and Mass Communication

Sofia University “St. Kliment Ohridski”

Summary:

One of the key debates in the field of public diplomacy in recent years relates to the positioning of non-governmental organizations within the existing paradigm. Most authors defend one of two completely opposite points of view. For some researchers the NGOs are in a position to participate equally and defend policies on their own, while others support their conceptualization as a tool for communication with a particular audience segment. The present

research aims to present the two theoretical viewpoints in detail as well as the points of collision between them. Subsequently, possible directions for future empirical research are outlined, which could define the role of the NGOs in contemporary public diplomacy in a clearer manner. The present article is part of the project “Dimensions and Transformations of the Digital Public Diplomacy: Defining the Field, Communication Channels, Stakeholders and Measuring Effectiveness”, financed by the National programme “Young Scholars and Postdoctoral Students” 2021.

Key words: public diplomacy, NGOs, digital diplomacy, theoretical review, international relations